

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Expositio Secundi Psalmi Pœnitentialis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75090)

fatus inter inimicos meos, ne amplius aliquid ve-
tustatis in me appareat, ne inimicorum conversatio
notam mihi pravaricationis infigat: vos qui opera-
mini iniquitatem, qui culpas vestras confiteri ne-
gligitis, qui in malis operibus impenitentes perse-
veratis, hic à me affectu discedite, hic vos à me
operam dissimilitudine elongate: ut quia à Deo re-
ceditis hic animo, & in futuro etiam corpore à me
discedatis. Discedite, ut amplius non communi-
cem operibus vestris iniquis: [*Quoniam exaudivit
Dominus vocem fletus mei.*] Lavi pedes meos, quo-
modo inquinabo illos? Vocem flebilem Dominus
exaudivit; quia ab omni inquinamento carnis &
spiritus me mundavit. Quomodo autem exauditus
sit, ostendit:

Cant. 5.
a

IX. *Exaudivit Dominus deprecationem meam:
Dominus orationem meam suscepit.*

[*Exaudivit Dominus deprecationem meam.*] pec-
cata dimittendo? [*Dominus orationem meam susce-
pit.*] perseverantiam dando, quasi dicat: Non so-
lum pro peccatis meis fletu delictorum mihi indul-
gentiam contulit, sed etiam ne eadem ulterius com-
mitterem, gratiæ suæ ubertatem concessit. Dixerat
superius: [*Discedite à me omnes qui operamini ini-
quitatem.*] sed quia charitas non querit quæ sua
sunt: & hinc vera esse ostenditur, cum ille diligitur
qui adversatur, ideo subjungit:

1. Cor. 13.
b

X. *Erubescant & conturbentur vehementer om-
nes inimici mei: convertantur & erubescant
valde velociter.*

Ille veraciter charitatem habet, qui & amicum di-
ligit in Deo, & inimicum diligit propter Deum.
Hinc namque per semetipsum Veritas dicit: *Diligite
inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos.* Ne
ergo furda aure præcepta transeat Dominica, pro
inimicis orat anima exaudita: [*Erubescant & con-
turbentur.*] Ergo quia propter peccata quæ perpe-
traveram, erubui: erubescens verò ut ea diluerem,
in gemitu meo laboravi, exaudita veniam impetra-
vi. Et utinam meo exemplo erubescat quicumque
quod ad imaginem & similitudinem Dei sit factus
intelligit, & qualiter illam peccando sædavit, ag-
noscat. Si se circumspectans, consideret & decorem
quem perdidit, & obscenitatem qua se velut quo-
dam teterrimo colore perfudit, de operum suorum
qualitate, nisi sit lapis, erubescit. Nobilis anima si
quas aliquando peccati notas admiserit, verecun-
diam tamen à se funditus non repellit. Nam & illud
verum est apertæ desperationis indicium, si vere-
cundia non sequitur peccatum. Unde sub Judææ
specie contemnenti animæ dicitur: *Frons mulieris
meretricis facta est tibi, noluisi erubescere.* Qui enim
neglecto Dei timore peccata peccatis accumulat,
profectu ut meretrix frontem obdurat. Sed quia mi-
nus est de antea vita erubescere, nisi quis etiam
studeat ea quæ admisit, pœnitendo corrigere, sub-
jungit: [*Et conturbentur vehementer.*] Quisquis
peccati sui modum considerans, sibi iratus, contra
seipsum graviter, quod egit puniendo, invehitur,
per compunctionis lacrymas vehementer conturba-
tur. Quia verò per dolorem pœnitentiæ pervenitur
ad conversionem vitæ, protinus additur: [*Conver-
tantur.*] Ille nimirum ad Deum convertitur, qui
tam cogitatus suos, quam etiam operationes ad
Deum semper dirigere conatur. Et quoniam tem-
pus breve est, & finis peccatorum mors est; ne quis
putaret in hominis esse potestate quando vias suas
velit corrigere, repetit: [*Erubescant*] se peccasse,
erubescant conversionem distulisse. Et hoc faciunt
[*valde velociter.*] *Dies enim Domini sicut in nocte
ita veniet.* Unde & Salomon: *Ne tardes, in-*

2. Pet. 3. b

Ecclesi. 5. b

A quit, *converti ad Dominum, neque differas de die
in diem.*

PROOEMIUM SECUNDI PSALMI
Pœnitentialis.

Sicut supra jam diximus, per David, fidelis anima
saccipitur, cui & nominis interpretatio, & operum
magnificentiâ convenienter aptantur. Fidelis ergo
anima, ea quæ in hoc Psalmo dicuntur, intelligat, &
ab isto nunquam intellectu recedat. Intellectus ve-
rò David in hoc Psalmo est, ut nemo se ante fidem
de meritis suis, quæ nulla sunt, effrat: nemo fide
per gratiam accepta, de peccati impunitate præsu-
mat: nemo bonum quod facit, sibi, sed gratiæ Dei
attribuat: nemo per desidiam torporem in bonâ ope-
ratione pigrescat. Videamus nunc quid dicat.

B

EXPOSITIO SECUNDI PSALMI
Pœnitentialis.

B *Beati, quorum remissa sunt iniquitates,
& quorum tecta sunt peccata.* PSAL. XXXI. 1.

Quasi dicat: Cùm omnes velint esse beati, diversi
de beatitudine diversa sentiunt: & desideriorum
suorum errorem sectantes, ad beatitudinis portum
per devia venire proponunt. Sed quidquid illi æsti-
ment, istud est ratum, istud est catholicum, quod illi
solum sunt beati, quorum remissa sunt iniquitates
originales per baptismum: [*& quorum tecta sunt pec-
cata*] actualia post baptismum commissa. Si tegit
infirmum vulnera, quomodo illi à medico adhibetur
medicina? Nonne si cælare vulnus cæperit, latius
extensum introrsum putrescit? Sic & peccatum, nisi
per confessionem detegatur, lethaliter in intimis di-
latatur. Et sicut vulnus non ostensum etiam sanam
carnem putredine inficit: ita peccatum nisi confiten-
do reveletur, etiam si quæ ibi sunt bona corrumpit.
Non enim accepta sunt Deo bona, quæ malorum
admixture maculantur. Sed aliud est quod à pec-
catore homine per obtinationem tegitur, aliud
quod miserante Deo per remissionem operitur. Te-
git medicus vulnus sanandum medicamine, tegit
Deus peccatum ea, quæ multitudinem peccatorum
operit, charitate. Si quis ergo peccata sua tecta esse
desiderat, Deo ea per vocem confessionis ostendat.
Sunt tamen quedam peccata, quæ quamdiu in hac
vita vivitur, etiam à perfectis viris aut vix, aut nul-
latenus declinantur. Habent enim sancti viri aliquid
quod in hac vita operire debeant: quia omnino est
impossibile ut in locutione, aut etiam in cogitatione
numquam delinquant. Student igitur viri Dei ocu-
lorum linguæque culpas tegere meritis vitæ, student
pondere bonorum operum premere immoderata
verborum. Verum quo modo in electis est possibile
eorum transgressiones contegi, cum ab illo, cujus
oculis nuda & aperta sunt omnia, non possunt ab-
fcondi? Sed quia hoc quod tegitur, inferius ponit-
ur, & aliquid aliud superducitur, ut quod est sub-
terpositum, tegatur: tegere peccata dicimus, quæ
quasi subter ponentes abdicamus. Quibus nimirum
quasi tegmen superducimus, dum bonorum ope-
rum nos indumento vestimus. Peccata itaque tegi-
mus, si bona facta malis actibus superponamus.

D

E

II. *Beatus vir, cui non imputavit Dominus pec-
catum, nec est in spiritu ejus dolus.* 1. Cor. 11.

Si nosmetipsos judicaremus, non utique judica-
remur. Si nobis peccata nostra imputaverimus, non &
ea nobis imputat Deus. Si ea satisfaciendo punire-
mus, nullum qui nos in futuro puniat, invenire-
mus. Imputare sibi Adam peccatum suum noluit,
quando culpam suam in creatorem refudit, dicens:
*Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de
ligno, & comedi.* Unde quia se confiteri culpabilem

1. Pet. 4. b

Heb. 4. d

1. Cor. 11.

Gen. 3. 4.

renuit, mortiferam damnationis sententiam ad posterum misit. Judicare autem seipsum nemo poterit, nisi qui virilem animum ad vitia persequendum assumit,

Ps. 17. d. sicut per eundem Prophetam dicitur: *Persequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non convertar donec desiciant.* Qui enim mollis est, & dissolutus in opere suo, frater est opera sua dissipantis. Ideo dixit: [*Beatus vir.*] Quasi dicat: Ad hoc opus nemo assurgere præ valet, nisi qui sanctæ fortitudinis vires habet. Quid enim fortius, quam omnes animi sui motus rationi subigere, omnia carnis desideria spiritus virtute frænare, proprias voluntates abjicere, contemptis visibilibus ea quæ non videntur amare?

Pro. 15. d. Unde & Salomon ait: *Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium.* [*Nec est in spiritu ejus dolus.*] Illi quidem peccatum non imputabitur, in cujus spiritu dolus mendacij non invenitur: qui se justum esse non simulat, qui ea etiam quæ occultè deliquit, non calat. In spiritu publicani ad templum ascendentis, dolus non fuit: quia dum illum quem occultat non transeunt, placare voluit judicem, confiteri se non erubuit peccatorem. Ait namque: *Deus propitius esto mihi peccatori.* Magis ergo justificatus descendit, quam qui se de merito enumeracione jactabat. Denique & justus in principio sermonis accusator est sui. In Pharisæi verò spiritu dolus fuit, quia magis videri, quam esse justus optavit. Dum ergo ea quæ clamare debuerat, tacuit, miser quod sibi tacendum esset, clamavit. Et per superbiam, si qua in eo fuerant, minuit merita, qui humiliari contemnens, adauxit peccata. Et nos ergo exemplo hujus publicani præoccupemus faciem hujus judicis in confessione, & effundamus coram illo corda nostra, levantes puras manus sine ira & disceptatione, in habitu ordinato, cum verecundia & sobrietate: ut qui omni tentationi patentes, manum effugere non possumus judicis, per confessionem mundati, clementiam experiamur misericordis.

Luc. 18. c.

Pro. 18. c.

1. Tim. 2. c.

III. *Quoniam tacui, inveteraverunt ossa mea, dum clamarem tota die.*

Ille, in cujus spiritu dolus non est, beatus est: contrariò ille, in cujus spiritu dolus est, infelix est. Et hoc mihi experto credendum est: nam [*inveteraverunt ossa mea, quoniam tacui, dum clamarem.*] Per ossa nimirum virtutes accipimus, quia per eas animam, sicut corpus per ossa, sustentamus. Quæ profectò inveterantur, quando à statu suæ fortitudinis infirmantur. Sicut enim morborum infestationes corporis ossa debilitant, ita vitiorum importunæ turbationes animæ virtutes infirmant. Ait ergo: [*Inveteraverunt ossa mea.*] Ac si dicat: Virtutes & justitia, vel ratio & intelligentia, ita in me debilitata sunt, ut nec per me quidem vitis resistere, nec animam agram, & ad imaruentem, virtutum valeam fortitudine sustentare. Et quia per humilitatem confessionis ad novum hominem pervenire nolui, per arrogantiam jactantiam in veteris infirmitate permansi. Quare autem inveteraverunt, causam aperit, cum ait: [*Quoniam tacui, dum clamarem tota die.*] Cum clamare & tacere inter se repugnent, quomodo potest fieri ut aliquis taceat, & clamet? Sed ille tacet nimirum, & clamat, qui peccata quidem sua silentio contegit, merita verò per vocem magnificationis extollit. Aut certè ille tacet, & clamat, qui peccata quidem præterita per confessionem non annunciat, & per cor impœnitens alia committit, accepta peccandi libertate, non cessat. Nam quòd peccatum clamor sit, testatur Scriptura quæ dicit: *Clamor Sodomorum & Gomorrhæorum ascendit ad me.* Et iterum: *Descendam videre vitium clamorem qui venit ad me, opere compleverim.* Peccatum quippe cum voce, culpa est in actione: peccatum cum clamore, est culpa cum libertate. [*Dum clamarem tota die.*] Tota die

Gen. 18. c.

ibid.

A clamat, qui pro omni bono opere quod agit, laudari affectat: vel etiam tota die clamat, qui publicè peccare non trepidat.

Quoniam die ac nocte gravata est super me manus tua: conversus sum in arumna mea, dum configitur spina. IV.

Sicut per noctem opera tenebrarum, ita per diem, bonarum intelligimus lucem actionum. Qui ergo peccare non desinit, & ceteris se præferens, per bona opera superbit, die ac nocte divinæ potentie iram incurrit. Vel [*die ac nocte,*] id est, in prosperitate & adversitate. [*Gravata est super me manus tua.*] Quia enim & in adversis succubui, & in prosperis me nimis erexi, iram tuæ potentie super me provocavi. [*Conversus sum in arumna mea, dum configitur spina:*] quoniam manus tua, quæ superbos humiliat, humiles exultat, gravata est super me. Me enim superbium depressit; quia non solum peccatum mihi dominari permisit, sed etiam de qua nimis gloriabar, justitiam mihi difficilem fecit. Ideo [*conversus sum in arumna mea*] Qui enim de me præsumens, quasi divitem me prius & nullius egentem credidi; postea ad me rediens, quam sum miser & infelix agnovi. Et hoc feci, [*dum configitur spina.*] Per spinam, omne peccatum ideo accipitur; quia dum confert delectationem, quasi pungendo lacerat mentem. Tunc autem pœnitentis anima ad lamentum ducitur, cum perpetrata nequitia in memoria fixa retinetur. In alia translatione non configi, sed confringi spina dicitur: quia nimirum mens ad lucem vertitur, ut peccati compunctio pœnitendo frangatur. Quo modo autem sit conversus, ostendit, dum subdit:

Delictum meum cognitum tibi feci, & injustitiam meam non abscondi. V.

Quamvis omnia sint nuda & aperta oculis tuis, tamen quia ore confessio fit ad salutem, feci tibi cognitum delictum, dicens illud esse meum. Mihi enim, quia deliqui imputo, me solum in operum meorum pravitate culpabilem clamò. Plus est delictum cognitum facere, quam delictum manifestare. Ille enim delictum cognitum facit, qui non solum quod fecit annunciat, sed etiam omnem peccati causam & originem narrat. Qui non superficialitè peccatum loquitur, sed & quando, & ubi, & quo modo: & si vel ignoranti, vel casu, vel studio deliquerit, confiteretur. [*Et injustitiam meam non abscondi.*] Nullum in corde meo dolositatis serupulum retinui: injustum esse quidquid à me habeo intimavi. Omne enim datum optimum, & omne donum perfectum desursum est. [*Delictum meum cognitum tibi feci, & injustitiam meam non abscondi.*] Non solum quòd deliqui, quæ mihi facienda fuerant bona prætereundo aperui; sed quidquid commisi, quæ prætereunda fuerant mala faciendo narravi.

Dixi, Confitebor adversum me injustitiam meam Domino: & tu remisisti impietatem peccati mei. VI.

Quòd delictum meum cognitum tibi feci, quòd injustitias meas non abscondi, non fuit ex necessitate, vel alicujus levitatis occasione, sed ex pœnitendi & confitendi præmeditatione. Nam [*Dixi,*] id est, in corde meo statui: [*Confitebor adversum me injustitiam meam Domino.*] Adversum se confitetur, qui omnino confitetur quod aperit. Qui in peccati confessione sibi non parcat; quidquid peccavit, non Deo imputat, non Deo annotat, non fortunæ attribuit, non diabolo, non constellationi adscribit. In eo autem evasurum se credit, si sibi iratus se sine moderatione accusat. [*Et tu remisisti impietatem peccati mei.*] Attende quanta sit indulgentiæ vitalis velocitas, quanta misericordiæ Dei commendatio, ut confitentis desiderium comitetur venia, antequam ad cru-

ciatum perveniat pœnitentia; antè remissio ad cor perveniat, quàm confessio in vocem erumpat. [*Tu remissisti impietatem peccati mei.*] Tu qui solus parcis, qui solus peccata dimittis, quis enim potest dimittere peccata, nisi solus Deus? [*remissisti impietatem peccati mei:*] projecisti post tergum tuum omnia peccata mea. Non solum peccatum remissisti, sed etiam ipsam impietatem, pravæ scilicet operationis intentionem; ut jam nulla in corde meo malitiæ radix remaneat, ex qua pestiferæ actionis de cetero germen succrescat.

VII. *Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno.*

Scriptum est, quia nemo sine peccato, neque infans cuius est unius diei vita super terram. Et iterum Job testatur, quia celi non sunt mundi in conspectu ejus, & in angelis suis reperit pravitatem. Quantò ergo electus quisque majori sanctitate præminet, tantò magis de his, sine quibus hæc vita non ducitur, venialibus peccatis dolet. Quis autem sanctior Paulo, qui cum delectaretur legi Dei secundum interiorem hominem, & aliam legem in membris suis, legi mentis suæ videret repugnantem, miserum se exclamans commemorat, & de se diffidens, de corpore mortis illius per Dei gratiam liberari expectat: Idem nihil sibi conficius fuerat, sed nequaquam in hoc se justificatum credebat. Sancti etenim viri licet magnis jam virtutibus polleant, habent tamen adhuc de culpæ obscuritate quod feriant. Et licet magna jam vitæ claritate luceant, aliquas tamen peccati nebulas, velut quasdam noctis reliquias, nolentes trahunt. Quod divinæ profectò pietatis dispensatione agitur, ut qui ascensiones in corde suo disposuit, ad humilitatis celsitudinem sua meliùs infirmitate sublevetur: quatenus unde parva reprehensibilia humiliter patitur, inde veriùs in justitiæ virtute roboretur; & eò se in virtutis culmine erectus minimum sentiat, quò suis viribus etiam parva quæ eum impediunt, non expugnat. Orat ergo pro remissione peccati omnis sanctus: quia sine peccati macula solus invenitur homo Jesus Christus. Denique de ipso solo legimus, quòd non haberet quotidie necessitatem, quemadmodum sacerdotes, priùs pro suis delictis hostiam offerre, deinde pro populi. Verùm ne aliquid intelligas transitorium appeti in oratione sanctorum, adjungitur. [*Ad te.*] Electi etenim Dei orantes ut ad Deum perveniant, infirmitatis suæ incessanter excessus deplorant: quia & inde refectionis intimæ dulcedinem sentiunt, unde vim suavissimi amoris per lacrymas emittunt. [*In tempore opportuno.*] Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutaris, dicit Apostolus. Tempus opportunum, tempus gratiæ, dies remissionis, plenitudo temporis: in quo propter nimiam charitatem suam qua dilexit nos Deus, misit filium suum factum ex muliere, factum sub lege: ut eos qui sub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. Sed quid est, quod dicit: [*In tempore opportuno?*] Numquid & ante adventum Christi non extiterunt sancti, qui orarent pro hac sua & populi ignorantia? Fuerunt planè: sed quia ipsum in carne venturum expectabant, eumque solum salvatorem suum esse sciebant, per ejus nimirum fidem salvati sunt. Jamque illud tempus opportunum in corde susceperant, quia ad ipsum toto cordis desiderio nihil hæsitantes suspirabant.

VIII. *Verumtamen in diluvio aquarum multarum, ad eum non approximabunt.*

Aqua profunda, verba ex ore viri. Et de hæreticorum adinventionibus scriptum est: *Aque furivæ dulciores sunt.* Per aquarum ergo diluvium, multipliciter intelligimus doctrinarum. A quibus ni-

mirum Paulus nos prohibet, dicens: *Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci.* Quilibet enim hæreticus & profanas novitates susceperit, longè à veritate abducitur. Et eò ad litus misericordiæ Dei non approximatur, quòd inanium garrulitatum fluctibus raptus, in procellosam se disputationum caliginem omnes recipiens ineptias jactat. Illis ergo tempus opportunum non est, qui de sua stulta sapientia inflati, unde Deum placare debuerant, inde eum magis per vanarum assertionum blasphemiam irritant. Et excusando excusationes in peccatis, ut ad Deum veniant, non inveniunt remedium, quem per compendium confessionis possent habere placatum.

Tu es refugium meum à tribulatione qua circumdedit me: exultatio mea, erue me à circumdantibus me.

Quasi dicat: Illi in diluvio aquarum, id est, in multiplicitate doctrinarum & excusationum ad te non approximabunt: sed ego, qui delictum meum cognovimus tibi feci, qui injustitias meas non abscondi, qui à fidei unitate non exorbito, qui de me diffidens, de multitudine miserationum tuarum præsumo, ad te per humilitatem confessionis approximo. Nam [*tu es refugium meum.*] Maledictus homo qui spem suam ponit in homine: & benedictus homo qui confidit in Domino. Impugnant me carnis illecebræ, circumveniunt ignominiosæ passiones, perturbant inordinati desideriorum tumultus: sed eò tutius omnia despicio, quòd de me vilia sentiens, in solo virtutis tue munimine confido. [*Exultatio mea, erue me.*] In divina contemplationis claritate electorum mentes quantò graviores rerum temporalium tumultus tolerant, tantò in meditatione securitatis in perpetuum felicitatis suaviùs exultant. Et cum cœperint eis mundanæ perverfitatis inæqualitates amarescere, tunc primùm possunt internæ quietis suavitatem sentire. Et quia nihil de sæculo, nisi tristitiæ fructus colligunt, Deum solummodo suum esse gaudium ducunt. Ceterum quoniam secundum Apostolum, omnes qui volunt pie vivere in Christo, persecutionem patiuntur: ideo subjungitur: [*Erue me à circumdantibus me.*] Sancta etenim anima divini amoris spiculis vulnerata, cum anhelare in Deum cœperit, cum ad supernam se patriam per desiderium extendit, ad tentationem ei vertitur quidquid in hoc sæculo amicum antea blandumque putabatur: quia qui peccantem amare confueverant, rectè viventem crudeliter impugnant. Voluptates nihilominus pristinæ ad memoriam redeunt, & resistentem sibi gravi aperti certaminis perturbatione affligunt. Orat ergo, ut in his omnibus liberationis præsidium à Deo habeat, metuens ne ipso fatigationis suæ tædio devicta succumbat.

Intellectum tibi dabo, & instruam te: in via hac qua gradieris, firmabo super te oculos meos.

Pendent inferiora ex superioribus. Dixerat enim Propheta superiùs: [*Remissisti impietatem peccati mei:*] nunc verò ipsius propitiationis divine verba inteterit, in quibus significat, non solum de præteritis adeptum veniam, sed etiam de futuris peccatis divinitus sibi provisam esse cautelam, dicens: [*Intellectum tibi dabo, & instruam te.*] Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis. Qui nature rationalis dignitatem contra auctoris nostri præcepta superbiendo perdidimus, per insulam cordibus nostris Spiritus sancti gratiam, quam in nobis peccatum obscuraverat, intelligentiæ lucem confessionis humiliatione revocamus, per insulam cretarium cordis accedimus, & quàm districtus iudex futurus sit, qui nunc est patiens & longanimis,

consideramus; cum ad intuenda sanctorum præmia, & iniquorum damnationem oculos mentis attollimus; cum de futuris incerti, ne labamur metuimus, & ea quæ malè egimus, flendo punimus: tunc nimirum salutari à Deo intellectu accepto, de cordis nostri habitaculo ignorantia tenebras effugamus. Sed quia minùs est rectè intelligere, nisi studeat quis rectè intellecta morum honestate complere, adjungitur: [*Et instruum te.*] Non te permittam perfuntoriè voluntatis meæ arcana cognoscere; sed & hoc tibi conferam, ut etiam bonum quod intellexeris, peragas: & qualiter id agendum sit, cauta consideratione discernas. Sant namque nonnulli, qui rectè quidem offerunt, sed rectè dividere non sciunt: quia bonum quodlibet recta intentione incipiunt, sed habere in eodem bono opere discretionis virtutem postponunt. Hi nimirum quod bene inchoant, malo plerumque sine consummant: quia inde reatum incurrunt criminis, unde fructum habere potuerunt virtutis. Quia verò nihil est bonum quod incipimus, nisi perseveranti illud sine compleamus, rectè subditur: [*In via hac qua gradieris, firmabo super te oculos meos.*] Quamdiu hinc vivimus, in via sumus, qua ad patriam tendimus. Maligni autem spiritus iter nostrum quasi quidam latrunculi custodiunt, & operi nostro insidiantes, deceptionis suæ ubique laqueos tendunt. Facile ergo inter laqueos ambulantes labimur, nisi sapientia Dei ducatu gubernemur. In hac verò via ille non graditur, qui temporalium rerum vel copiam cupiens, vel inopiam metuens, à rectæ operationis studio revocatur. Sed quoniam is qui spiritu Dei operatur, non desidia corrumpitur, non timore repellitur, non labore lassatur, non incongruè subjungitur: [*Qua gradieris.*] quia nimirum semper de virtute in virtutem graditur, qui à sanctæ operationis studio nulla antiqui hostis calliditate superatur. Super eum ergo qui in hac via graditur, Deus oculos suos firmat: quia quicumque à boni propositi intentione non deficit, respectus ab eo divina misericordiam numquam recedit; quatenus cum semper in omnibus adiutorem habeat, ad quem indeficientis amoris desiderio incessanter anhelat. Unde & alibi per eundem Prophetam scriptum est: *Oculi Domini super iustos.*

Ps. 33.
XI. *Nolite fieri sicut equus & mulus: quibus non est intellectus.*

Sancti viri cum mala superant, cum ad superna intuenda bonorum operum perfectionibus volant, nihil esse quod faciunt deputant, nisi etiam alios ab errore compeſcant. Scriptum enim est: *Charitas non querit quæ sua sunt.* Sollicitæ ergo discretionis inspectione in secretis cordium ipsam matrem virtutum charitatem exquirunt, quam profectò se non habere comperiunt, nisi omnibus etiam inimicis eadem velint tribui, quæ sibi optant impendi. Unde sancta anima quæ per confessionis vocem peccata sibi dimissa non dubitat, & ipsius promissionis divinæ oraculo roborata, in eo quod superest viæ, hostium insidias incurrere non formidat, ad proximos alloquendos convertitur: & ne ipsi ab hac immensitate pietatis Dei inveniantur exortes, hortatur, dicens: [*Nolite fieri sicut equus & mulus.*] Ac si dicat: Quoniam quidem ad naturæ vestræ statum pietas divina vos revocat, & similitudinis suæ imaginem quam inobedientia destruxerat, benignitas Salvatoris nostri in vobis reformat: nolite divitias bonitatis Dei contemnere: nolite sicut equus alienum sessorum indifferenter portare. Equus enim sicut dominum suum ad portandum recipit, ita etiam sine discretionem alios, qui volunt ascendere, sessorum admittit. Qui ergo timore Dei postposito qui Dominus omnium est, diabolicæ se potestati subjecerit, & animam quæ sedes sapientiæ esse debuerat, fallacis domini ditioni mancipaverit, sine intellectu procul-

A dubio sicut equus existit. Mulus verò sicut onus domini sustinet, ita se cuilibet extraneo onerabilem præbet. Quisquis itaque Domini illius, cujus jugum suave, & cujus onus leve, præcepta rejiciens, gravissimas peccatorum farcinas ferre non recusaverit, irrationabilem se profectò sicut mulum ostendit.

In campo & freno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te. XII.

Plerumque qui præcepta Dei aure cordis audire veniunt, persecutionum verberibus admonentur, ut ad virtutis amorem pœnarum dolores pertrahant, quos æternæ vitæ præmia non invitant. De quibus nimirum scriptum est: *Sola vexatio intellectum dabit audiri.* Sæpe etenim amator præsentis sæculi ita ab eodem, quem diligit, mundo despicitur & impugnatur; ut cum eo nequaquam currere valeat, sed fractus adversitate torpescat. Quod divinæ profectò dispensatione miserationis agitur: quia in hoc mundo despectus, tantò celerius trahitur ad Deum, quanto nihil habet in sæculo ubi delectetur. Orat igitur fidelis anima, ut lubricos peccantium cursus mundana adversitate virtus divina coërceat: quatenus erroris sui desideria sequi non valeant; & hoc modo ad se reversi, saltem ex difficultate & impotentia peccandi respiciant. Possimus quoque per eamum & frenum verba divinæ legis accipere: quæ quia peccantibus aliquando graviter minantur de pœna, aliquando suaviter blandiuntur de venia, dum in ora fidelium veniunt, vagos eorum gressus more fræni & cami reflectunt. Maxillas constringunt, quia vocem jactantiæ comprimunt; dum qui ex vitio superbiæ solebant jactare merita, per humilitatis virtutem discunt consistere peccata. Quare autem tantopere pravorum hominum etiam invitam conversionem exoptet, ostendit cum subdit:

Multa flagella peccatoris: sperantem autem in Domino misericordia circumdabit. XIII.

Qui enim per superbiam erectus contra conditorum peccata augere non desierit, & hic curarum adversantium flagellis affligitur, & in futuro duplici nihilominus contritione conteretur. Cui si ad iniquitatis suæ cumulum peccanti contigerit exterius proficere, hoc ipsum sibi est divinæ animadversionis flagella tolerare: quia modò in conspectu Dei eo ipso interius dejicitur, quò falsa gloria in conspectu hominum exterius elevatur. Et illi sua in pœnam vertitur culpa: quia hoc ipsum fuit verè intus cadere, quod foras ostenditur proficisse. Hæc quidem prædicta inconfidentes inveniunt: [*Sperantem autem in Domino misericordia circumdabit.*] Diligentibus enim Deum, omnia cooperantur in bonum. Qui in amore celestium fixus, sæculum profectò despexit, nulli omnino vanitati succumbit, nulla hunc adversitas dejicit, nulla prosperitate corrumpitur, flagellis proficit: quippe qui ea aut quæ perpetravit peccata obliterat, aut quæ perpetrare poterat, futura devitat. Et sibi omnia fore existimat prospera, quæ à dilectoribus mundi putantur adversa.

Letamini in Domino, & exultate justi: & gloriamini omnes recti corde. XIV.

Quasi diceret: Quandoquidem sperantes in Domino misericordiam divinam clypeo muniuntur: [*Letamini in Domino, & exultate justi.*] Non est impiis gaudere, dicit Dominus: quia qui terrenarum rerum amore vincitur, in Deo nullatenus delectatur. Et quantò quis ad temporalia acriori cura exarserit, tantò magis ab æternis damnabili torpore frigeſcit. Justis ergo solummodo ut in Domino letentur dicitur: quia qui Deum toto corde non diligunt, in eo letari, quamdiu secularibus delectantur, non possunt. Scriptum est enim: *Quicumque amicus huius sæculi esse voluerit, inimicus Dei constituitur.* Neque enim possumus hinc gaudere cum sæculo, & illic

regnare cum Christo. Sed iusti tantum in Domino A
exultant; quia ita extra mundum sunt facti, ut nec
prosperari in mundo cupiant, nec adversa pati nullo
tacti presentium amore pertimescant. Et notandum,
quia non solum [*letamini*] dixit, sed etiam [*&
exultate*] adjecit: ut intelligas, eos non posse tristi-
ri in corpore, quibus divina claritas miserationis
fulget in mente. [*Et gloriamini omnes recti corde.*]
Illi quidem qui habent cor ad terrena distortum,
non gloriantur in Domino: quia spem suam posue-
runt in mundo. Vos autem qui cor vestrum secundum
Dei voluntatem dirigitis, in spe beatitudinis
aeternae gloriari debetis: *ne qui gloriatur, in Domi-
no gloriatur.* Illa namque sine dubio est vera gloria,
quam nullius maeritiae obtenebrat poena.

2. Cor.
10. d

PROOEMIUM TERTII PSALMI B
Poenitentialis.

Sabbatum requies interpretatur. Sabbatum huma-
num genus in primo parente habuit, qui quam-
diu in conditoris sui obedientia persistit, in suavissi-
mo contemplationis divinae lecto requievit. In pa-
radiso namque primus homo deliciis potitus, sicut
nullam in anima poterat sentire efuriam, ita etiam
omnem quae ex carne nascitur, ignorabat passionem.
At postquam divini colloquii peccando familiarita-
tem perdidit, mortis legibus succumbens, requiem
felicitatis aeternae amisit: & in procellosos mundanae
instabilitatis corrui fluctus, quia statum rectitudi-
nis servare contempsit. Fidelis ergo anima requiem
in primo homine perditam ad memoriam revocans,
& futurum nihilominus vitae aeternae sabbatum spiri-
tus agilitate contemplanis, ab omni spiritus & car-
nis optat corruptione eripi, & ad futuram indefi-
cientis beatitudinis requiem, consummato hujus
vitae termino, orat sine cunctatione perducere. Ait
ergo.

EXPLANATIO TERTII PSALMI
Poenitentialis.

PSAL.
XXXVII
I.

Domine, ne in furore tuo arguas me, ne-
que in ira tua corripas me.

Quasi dicat: Scio futurum esse, ut post hujus vi-
tae exitum alij flammis expiantur purgatoris,
alij sententiam aeternae subeant damnationis. Sed
quia illum transitorium ignem omni tribulatione
praesenti aestimo intolerabilior, non solum in fu-
rore aeternae damnationis opto non argui, sed etiam
in ira transeuntis timeo correptionis purgari. Tu ergo
Domine, cui in spiritu meo servio, quem om-
nium salvatorem esse cognosco, ne arguas me in fu-
rore damnationis perpetuae, neque corripas me in
ira expurgantis vindictae. De furore & ira, quia suf-
ficienter in superioribus exposuimus, iterum tracta-
re superfluum putamus: ne eadem repetentes, le-
gentibus fastidium generemus. Quare autem non
debeat in ira corripas, & in furore damnari, subjun-
git cum ait:

Ps. 8.

II. *Quoniam sagitta tua infixae sunt mihi: &
confirmasti super me manum tuam.*

Quantum quisque plus coeperit quod amisit intelli-
gere, tantum plus incipit corruptionis suae sententiam,
quam subivit, lugere. Fidelis ergo anima perpen-
dens quod perdidit, considerans quod invenit, vi-
dens se a paradisi gaudiis venisse ad miseriae vitae praesentis,
a societate Angelorum transisse ad curas necessitatum:
pensat quod subjacet periculis, quae peccando
gloriam perdidit aeternae incorruptionis. No-
vit etiam quia mortem nulla possit ratione evadere,
quae possit, si non peccasset, semper vixisse. Has ergo
sibi sagittas infixas esse conqueritur: quia jam no-
bis est naturaliter inditum, quod primo homini
fuit pro culpa vindicta illatum. Mortalitas & passi-

bilitas sunt sagittae, quae nimirum nobis infixae sunt,
quia quamdiu in praesenti saeculo vivimus, ab eis li-
berari aliqua ratione nequimus. Dicat ergo fidelis
anima: Quandoquidem pro originali commisso
mortalis effectus, magnam hujus saeculi miseriae
sustineo, pro me autem poenitentiam ago; tu qui
visitabis iniquitates in virga, ne impleas amaritudi-
nibus universa: sed cum in futuro districtae animadver-
sionis terrorem evadam. Quod ut facere debeas,
[*confirmasti super me manum tuam.*] Sicut studiosus
magister frequenter verbere puerum corripit, ita a
me tua vindicta manus numquam recedit. Per ma-
num Domini, quam super se asserit confirmatam, mi-
seriarum frequentiam & assiduitatem intellige.
Quam ideo memorat, ut tanto facilis in futuro ac-
quiratur venia, quantum major hic fuit irrogata vin-
dicta. Possimus etiam per sagittas verba Dei intel-
ligere, quae corda quidem nostra transfodiunt, cum
nobis altius infixae, amoris Dei nos vulnere compun-
gunt. Quomodo autem sit continua haec poena quam
patitur, ostendit, dicens:

*Non est sanitas in carne mea a facie irae tuae: III.
non est pax ossibus meis a facie peccatorum
meorum.*

Caro humana, ex quo maledictionis promeruit
sententiam, portare non desinit peccati continuum
poenam. Et quia nos ejus incessanter infirmitas de-
bilitat, irae Dei faciem nobis indefinenter repraesentat.
Portamus namque corpus mortale doloribus
obnoxium, indigentis impeditum: quod nimirum
tentationes sollicitant, sollicitudines angustant, an-
gustiae conterunt, contritiones affligunt; quodque
etiam si aliquando videatur esse validum, ipsa sua
valitudine magis invenitur infirmum. Quid enim
infirmus, quam assidue fame tabescere, difficultate
sonni languere, frigore dissolvi, aestu torreris? Quae
autem sanitas esse poterit, ubi tot malorum multi-
tudo concurrat? Dicat ergo fidelis anima: [*Non est
sanitas in carne mea.*] Ut videlicet corpus infirmum
esse sentiat, quod tam facile passionum inaequalitas
permutat. Ne autem intelligas propter peccati poenam
non infirmari in mente, quia dixerat sibi non
esse sanitatem in carne, subjungit: [*Non est pax of-
fibus meis a facie peccatorum meorum.*] Sicut jam di-
ctum est, per ossa virtutes accipimus, quia sine eis
nullum in anima robur habemus. Omnes autem
virtutes in conspectu Dei vicaria ope se sublevant,
nec virtutes verae sunt, si a se invicem aliqua diversitate
discordant. Una enim virtus sine altera aut om-
nino nulla est, aut minima. Si enim aut castitatem
humilitas deserat, vel humilitatem castitas derelin-
quat, cum Deus detestetur tam superbiam, quam
immunditiam, quomodo oculis ejus accepta erit
castitas elata, vel humilitas immunda? Non enim
bona accepta sunt Deo, quae malorum admixtione
maculantur; quia *modicum fermentum totam mas-
sam corrumpit*: & qui in uno offendit, multa bona
perdit: & qui sine humilitate virtutes congregat,
quasi in ventum pulverem portat. Quia ergo virtutes
animae aut vitis impugnantur, aut plerumque
elatione deprimentur, recte nunc dicitur: [*Non est
pax ossibus meis a facie peccatorum meorum*] quoti-
dieque peccatorum poenam patior, quam in ipsa pec-
catorum facie contemplan. Et quia sentio poenam,
recogito culpam. Vel: [*Non est pax ossibus meis a
facie peccatorum meorum*] quia videlicet nullam ani-
ma mea potest habere requiem, donec aliquam pec-
cati in se habeat recordationem.

*Quoniam iniquitates mea supergressae sunt
caput meum: & sicut onus grave gravatae
sunt super me.* IV.

Quasi dicat: Non est mirum si non est pax ossibus
meis: